RIKU-seminaari 30.9. Helsingissä Hotelli Haagassa
Rikosuhridirektiivin toimeenpano Suomessa, seminaarin avaus

Arvoisat seminaarin osallistujat,

Hyvää aamupäivää kaikille. On ilo tuoda päivän tärkeään seminaariin eduskunnan tervehdys.

Eduskunta on aloittanut tulevan vuoden valtion talousarvion käsittelyn. Kun taloudessa on tiukkaa, niin silloin ei saa pysähtyä odottamaan parempia aikoja, vaan on entistäkin enemmän tehtävä työtä, että talouskasvu käyntiin ja Suomeen syntyisi työtä sekä yrittäjyyttä. Mutta yhtä lailla ponnisteltava suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan kehittämiseksi.

Päivän seminaarin tavoitteena on vauhdittaa rikosuhridirektiivin toimeenpanoa Suomessa. On hienoa, että koolla on laaja joukko alan asiantuntijoita - sekä ammattilaisia että vapaaehtoisia - yhdessä arvioimassa ja pohtimassa keinoja viedä tärkeää asiaa eteenpäin. Direktiivin mukanaan tuomat lainmuutokset astuivat pääosin voimaan maaliskuun alussa tänä vuonna, joten vielä ei ole kovin paljon käytännön kokemusta kentältä niiden toimeenpanosta. Tänään saamme kuulla siitä, mitä tähän mennessä on tapahtunut, ja miten menemme eteenpäin rikoksen uhrien aseman vahvistamiseksi käytännössä.

Marraskuussa 2015 kansallisesti voimaan astunut EU:n rikosuhridirektiivi edellyttää, että uhrilla on tarpeidensa mukaisesti mahdollisuus käyttää maksutta luottamuksellisia uhrin etua edistäviä tukipalveluja. On erinomaista, että Suomessa tämä velvoite on otettu tosissaan. Kaikissa EU-maissa näin ei ole tilanne ja on vielä kymmenisen maata, joissa vastaavanlaisia yleisiä tukipalveluita ei ole saatavilla.

Vuonna 1994 perustetun RIKU:n myötä Suomeen tulivat ns. yleiset rikoksen uhrien tukipalvelut, jotka on tarkoitettu kaikkien rikosten uhreille. Se oli tärkeä uudistus.

Hyvät kuulijat,

Rikun rahoituksen vakiinnuttaminen ja vakauttaminen on ollut iso ponnistus, jossa myös eduskunta ja varsinkin valtiovarainvaliokuntamme on ollut aktiivisesti mukana. Talouden tiukimpina vuosina olemme etsineet joulukuun budjetin käsittelyn loppumetreillä, yön tunteina euroja täydentämään Rikun rahoituspohjaa. Tämä siksi, että eduskunnassa on nähty rikoksen uhrien aseman vaativan erityistä suojelua.

Rahoitusasiassa on Suomessa katseltu muihin Euroopan maihin mallin löytymiseksi. Uhripoliittisen toimikunnan esittämä rikosuhrimaksujärjestelmä ja sen käyttöönotto Suomessa uhrien tukipalveluiden rahoituskeinona sai vahvan kannatuksen myös eduskunnassa. Keväällä 2015 hyväksyimme eduskunnassa lain rikosuhrimaksusta ja nyt järjestelmän toimeenpanoa valmistellaan oikeusministeriössä. Toivon mukaan järjestelmä on käytössä jo tämän vuoden joulukuussa sen jälkeen, kun myös IT-järjestelmät on saatu ajan tasalle. (Tässä vaiheessa on myös syytä varautua yhteiskunnalliseen keskusteluun siitä, miksi rikosuhrimaksu peritään ja mihin kerätyt varat tullaan käyttämään. Suurin osa maksuista tullaan perimään liikennerikoksista, joten on hyvä, että nyt myös liikennerikosten uhrien tukemista vahvistetaan.)

Haluan korostaa ja alleviivata, että Suomen malli toteuttaa rikosuhripalvelut direktiivin mukaisesti on hyvä esimerkki siitä, miten järjestölähtöinen toimija voi huolehtia merkittävästä valtakunnallisesta palvelusta kuitenkin riippumattomuutensa kansalaisvaikuttajana säilyttäen. On ollut onnistunut valinta, että Suomessa RIKU on direktiivin tarkoittamien yleisten rikosuhripalveluiden tuottaja. Toiminta on ollut arvokasta ja tuloksellista. Erityinen kiitos RIKU:n toiminnan vapaaehtoisille. Tekemänne työ on ollut ja on korvaamatonta. Se on myös tuonut toimintaan lisää inhimillisyyttä.

Tavoitteena on, että vuosikausia jatkuneen vaikuttamistyön tuloksena rikoksen uhrien tukipalveluiden rahoitus turvataan pitkäjänteisesti tulevina vuosina saavuttaaksemme tason, jolla voidaan kohtuudella taata palveluita yhdenvertaisesti rikoksen uhreille eri puolilla Suomea.

Rikosuhridirektiivinkin edellyttämän yhdenvertaisuuden hakeminen rikosuhripalveluissa on olennainen tavoite. On kannatettavaa, että sitä lisätään mm. kehittämällä ruotsinkielisiä palveluita, tavoittamalla paremmin maahanmuuttajaväestöä ja miesasiakkaita sekä muita sellaisia uhriryhmiä, jotka ovat palveluissa aliedustettuja. Pidän hyvin tärkeänä, että tulevien vuosien suunnitelmissa on mm. panostaminen iäkkäiden rikoksen uhrien tavoittamiseen ja tukemiseen.

Uhridirektiivi on tärkeä monella tavoin uhrien oikeuksien toteuttamisessa. Maaliskuussa voimaan tulleet lakimuutokset loivat järjestelmän uhrien yksilöllisen suojelutarpeen arvioinnista. Esitutkintalakiakin on muutettu niin, että uhrin oikeus saada tietoa on kunnossa. Paljon on jo siis tehty.

Laajemminkin yhteiskunnassa tarvitaan tietoisuutta siitä, mikä merkitys tukipalveluilla on uhrien toipumisessa ja oikeusturvan toteutumisessa. Yleisten tukipalveluiden lisäksi tarvitaan riittävästi erityispalveluita kuten turvakotipalveluja ja esimerkiksi toimivat hoitopolut seksuaalirikosten uhreille. Avun saaminen ei saa yksin olla kiinni uhrin omista voimavaroista tai asuinpaikasta.

Tukipalvelut ja hoito vaihtelevat eri puolella Suomea, mutta myös sairaanhoitopiirin sisällä saattaa olla lukuisia eri käytäntöjä uhrin hoitamisessa ja avun tarjoamisessa. Hoitoketjujen luominen ja vakiinnuttaminen osaksi sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja on myös hallituksen tasa-arvo-ohjelman tavoite.

(THL:n Hoitoketju seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa kokeneen auttamiseksi -julkaisu oli tervetullut. Se auttaa alueellisia tahoja, sairaanhoitopiirejä ja tulevaisuudessa maakuntia ja sote-toimijoita luomaan seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa kokeneen uhrin auttamiseksi alueellinen hoitoketju.)

Hyvät kuulijat,

Haluan myös lähettää kiitokset laajalle järjestökentälle, jossa tuetaan väkivallan ja muiden rikosten uhreja, usein myös pienet erityisryhmät huomioiden. Ilman järjestöjen arvokasta matalan kynnykset auttamistyötä moni uhri jäisi vaille tarvitsemaansa erityistukea.

(Johtamani valtiovarainvaliokunnan jaosto lisäsi valtiontalousarvioon voimavaroja Istanbulin sopimuksen mukaisten 24/7 puhelinpalvelun aloittamiseksi naisiin kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan uhreille. On tärkeää, että asia on THL voimin etenemässä**.)**

On merkittävää, että tänään on koolla mittava joukko eri tahoja yhdessä vauhdittamassa direktiivin toimeenpanoa. Rikoksen uhrin ja hänen avun saamisen kannalta on tärkeää, että eri tahot osaavat joka puolella Suomea ohjata uhrin tukipalveluihin. Niin esimerkiksi poliisi kuin sosiaali- ja terveysviranomaiset, jotka usein kohtaavat uhreja työssään. Tähän tarvitaan varmasti koulutusta ja johtamista eri organisaatioissa.

Poliisi on monen paineen alla ja tekee niukin resurssein laadukasta ja kansanlaisten arvostamaa työtä. On tärkeää, että uhrin yksilöllinen tarve huomioidaan tukipalveluihin ohjaamisessa. Poliisi on tässä tärkeässä roolissa.

Oikeusministeriöltä on toivottu ja yhdyn tähän toiveeseen, että ministeri ja ministeriö perustaisivat uhripoliittisen toimikunnan esittämän poikkihallinnollisen työryhmän edistämään ja yhteen sovittamaan uhrin asemaa parantavia hyviä käytäntöjä.

Rikosuhridirektiivin toimeenpanon osalta on vielä paljon tehtävää ja tähän päivän seminaari antaa varmasti vinkkejä, viisautta ja voimaa.

Toivotan onnistunutta seminaaria kaikille!